

Bankok a jövő szorításában*

Nyikes Ádám – Papp István – Sajtos Péter

A bankok évszázadokon keresztül nélkülözhetetlen szerepet játszottak a gazdaság működésében. A 21. század digitális fejlődése azonban nemcsak megkérdőjelezte a bankszektor hagyományos szerepét és működési elveit, de új versenytársakat is életre hívott. Milyen jövőképek rajzolódnak ki a pénzügyi rendszer és a pénzügyi szolgáltatások előtt? Cikkünkben három lehetséges trendet vázolunk fel: (i) egy hatékonyabb bankrendszer létrejöttét; (ii) a decentralizált pénzügyi szolgáltatások elterjedését; és (iii) a digitális jegybankpénz széles körű alkalmazását.

1. Bevezetés

A világon számos különböző pénzügyi rendszer működik, amelyek kialakulásuk történelmi körülményei, társadalmi-gazdasági környezetük, szofisztikáltságuk és szabályozásuk tekintetében is jelentősen eltérnek egymástól. A civilizációk terjedése, a gazdasági szereplők igényeinek változásai, az egyre szabadabb tőkeáramlás, az ipari forradalmak, az információs és adatátviteli technológiák fejlődésének mostani hulláma, a pénzügyi válságok, a szabályozói környezet változásai, valamint a pénzügyi innovációk mind érdemben alakították és jelenleg is alakítják a pénzügyi ökoszisztémát.

Miközben a bankrendszerek működése a felszínen rengeteget változott történelmük során, a bankok működésének lényegi eleme szinte változatlan maradt napjainkig. A kereskedelmi bankok működésének központi szervező elve, hogy a bankok mérlegének forrás oldalán olyan tételek (látra szóló és egyéb betétek) szerepelnek, melyeket a gazdaság egyéb szereplői pénzként használnak. Ez lehetővé teszi, hogy a bankok az általuk nyújtott hiteleket is e passzívában nyújtsák, növelve mérlegfőösszegüket, miközben – leegyszerűsítve – likviditásról csak oly mértékben kell gondoskodniuk, hogy akkor is likvidek maradjanak, ha a betétek tulajdonosai bankon kívüli kifizetést kérnek.

A 21. században azonban megkérdőjeleződött a bankok több évszázados hegemóniája, amit két egymással összefüggő trend formál: egyrészt az öröklött „túlbankosodott” struktúrák sok esetben túlságosan költségesek (ESRB ASC 2014),

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Nyikes Ádám a Magyar Nemzeti Bank elemzője. E-mail: nyikesa@mnbb.hu
Papp István a Magyar Nemzeti Bank vezető közgazdasági elemzője. E-mail: pappis@mnbb.hu
Sajtos Péter a Magyar Nemzeti Bank fősztályvezetője. E-mail: sajtosp@mnbb.hu

forrásallokációban rugalmatlanok, alacsony hatékonyságúak a digitalizáció korában, másrészt új, innovatív szereplők igyekeznek minél jobban megfelelni a folyton változó fogyasztói igényeknek, elhódítva ezzel egyes banki piacokat. Ezen trendek alapján megkíséreljük felvázolni, hogy milyen jövőképek rajzolódnak ki a pénzügyi rendszerek fejlődését illetően.

2. A bankrendszer működésének sajátosságai

A bankok már régóta a gazdasági élet kulcsszereplői, s mindeddig sikeresen alkalmazkodtak a társadalmi-gazdasági és a technológiai változásokhoz, átalakulásokhoz. A pénzügyi innovációk a múltban sokszor nemcsak a bankok, hanem a gazdaság és a társadalom fejlődésének is lökést adtak, a szektor idővel a követő-kiszolgáló szerepből innovátorrá lépett elő. A modern társadalmak kiépülésével párhuzamosan egyre gyakoribbá vált a banki szolgáltatások igénybevétele, a bankok világszerte a mindennapi élet szerves részei lettek. A 2008-as globális pénzügyi válságot követően azonban a bankok elvesztették korábbi újító szerepüket, és ezzel párhuzamosan új, innovatív szereplők jelentek meg, akik egyszerre lettek partnerei és versenytársai a kereskedelmi bankoknak. A fogyasztói igények és a technológia gyors változása sokkal inkább kedvez az új és innovatív szereplőknek, mint a hagyományos, sok esetben évtizedekkel korábbi ismeretekre épülő rendszerekkel és üzleti modellekkel rendelkező bankoknak.

A hagyományos bankrendszerek – részben az öröklött struktúrákból fakadóan – mára számos problémával küzdenek. Az európai országok jellemzően fejlett pénzügyi infrastruktúrával rendelkeznek, ugyanakkor a túl sok bank és bankfiók fenntartása magas költségekkel jár. Ez sok piacon az árképzésre is hatást gyakorol, így egyes szolgáltatásokat (pl. a fizetési szolgáltatásokat) a bankok annak ellenére kínálják drágán, hogy szolgáltatásaik a mai körülmények között már közel sem számítanak ügyfélbarátnak. Márpedig a bankok bevételeinek jelentős része a fizetési szolgáltatások nyújtásából származik, s elsőként az ebben betöltött, több évszázados szerepüket kérdőjelezték meg az új versenytársak. Az új szereplők szolgáltatásai között számos innovatív, gyors, kényelmes és alacsony költségű tranzakciós szolgáltatást láthatunk. Ezek a szolgáltatások érdemben veszélyeztetik a bankok hagyományos piacait, még úgy is, hogy ezek nyújtása sem kockázatmentes: egyes új termékek ugyanis szabályozatlanok, roppant volatilisak és erősen prociklikusak is lehetnek.¹

Tankönyvi példa, de a bankrendszer akkor látja el funkcióját megfelelően, ha képes ellenállni a külső – nem csak környezeti – sokkoknak, és folyamatosan biztosítja a források hatékony allokációját. A gazdaságtörténetben számos példát találunk arra, hogy a bankrendszerek nem fenttartható módon, prociklikusan működtek, ami

¹ Lásd erről részletesen: *Benk et al. (2018)*

piaci turbulenciákat vagy súlyos pénzügyi zavarokat okozott. A bankválságok súlyos gazdasági következményekkel járnak, amelynek kezelése jelentős költségeket ró a tulajdonosokra, olykor-olykor pedig az államra és az ügyfelekre is. Ezen kedvezőtlen tapasztalatok alapján fogalmazódott meg az a társadalmi igény, hogy a bankoknak fenntartható módon kell működniük, azaz nem vállalhatnak túlzott kockázatokat, nem követhetnek téves ösztönzőket vagy fenntarthatatlan üzleti modelleket. Ezt a szabályozás folyamatos evolúciója is elősegíti.

3. A bankrendszerekkel szembeni kihívások az előttünk álló évtizedben

Napjainkra a pénzügyi rendszerben is egyszerűbbé vált a régi struktúrák megtörése, mert az információs és adatátviteli technológiák fejlődésével világszerte nagy méretű hálózatok és ügyfélbázisok épültek ki, így az információ rendkívül olcsón és gyorsan terjed a globálisan működő hálózatok révén. A következő évek vízvonalstók lehetnek az eddigi pénzügyi rendszerünk alapvető működését tekintve, amelyek nemcsak a bankolási szokásainkat, hanem szélsőséges esetben a pénzteremtés és a pénzügyi közvetítés mai – banki hitelezésre épülő – logikáját és ökoszisztémáját is megváltoztathatják.

A korábban említett problémák – alacsony hatékonyság, allokációs torzulások – ellenére az univerzális bankok az európai országokban napjainkban is dominálják a gazdaság finanszírozását. Ehhez hozzájárul az is, hogy az Európai Unióban a fogyasztókat szigorú adatvédelmi szabályok védik, melyek azonban sokszor gátjai a pénzügyi innovációk bevezetésének és elterjedésének. Az európai piac szegmentáltsága sem kedvez a FinTech/BigTech-cégeknek. A fejlett pénzügyi infrastruktúrával rendelkező európai kereskedelmi bankok a banki folyamatok digitalizációjához többnyire saját fejlesztésekkel kezdtek neki, így nem alakult ki szerves, jól működő partnerségi kapcsolat a FinTech/BigTech-cégekkel, ami mára már jól kitapintható lemaradást eredményezett a pénzügyi közvetítés digitalizációjában és az új termékek innovációjában.

A világ más részein sokkal látványosabb a FinTech-cégek térnyerése, Kínában például a nagybankok digitalizációjában érdemi szerephez jutottak a helyi FinTech/BigTech-cégek, ami felgyorsította a banki folyamatok digitalizációját, illetve termékeny együttműködést eredményezett a bankok és ezen cégek között. Az afrikai országok többségében a hiányos pénzügyi infrastruktúra és a hagyományos bankrendszerek magas költségszintje miatt ugrásszerűen terjednek a FinTech-cégek által nyújtott pénzügyi szolgáltatások (Eszes *et al.* 2018). A technológiai fejlődés jó alapot ad a pénzügyi szolgáltatásokat igénybe vevők körének kiterjesztésére, a pénzügyi bevonódás elősegítésére. Az elmúlt évek technológiai fejlődése – továbbá az elmúlt két évben átélt koronavírus-járvány – jelentős változásokat hozott az emberek

életvitelében, ezek pedig kihatnak a bankolási szokásokra és a bankokkal szembeni elvárásokra is.

A bankrendszerek Európában is válaszut elé érkeztek, radikális hatékonyságjavulás és szolgáltatásfejlesztés nélkül nem lesznek képesek megfelelni a kor követelményeinek és ellenállni a versenytársak egyre erősödő kihívásainak. A digitalizáció és a digitális működés nélkülözhetetlen elemei a bankok érdemi megújulásának. Ugyanakkor a digitális megoldások csak akkor tudnak szélesebb körben és a hátrányosabb helyzetű régiókban is elterjedni, ha ehhez megvannak a szükséges feltételek.² A bankfiókok bezárása különösen ott veszélyes, ahol alacsony az internetpenetráció és a lakosság digitális képzettségének színvonala. A digitális banki megoldások elterjedésében így nemcsak a pénzügyi szektornak, hanem az államnak is fontos szerepe van. Azok a tradicionális intézmények, amelyek nem képesek alkalmazkodni a felhasználói kör digitális igényeihez, elveszíthetik ügyfeleiket, s az új szereplők ezt maximálisan kiaknázhathatják. A FinTech/BigTech-cégek technológiailag fejlettebb, költséghatékony megoldásaikkal és ügyfélorientált szolgáltatásaikkal vonzóbbá válhatnak a hagyományos szolgáltatókhoz képest. Ugyanakkor a legtöbb FinTech/BigTech-cég úgy nyújt pénzügyi szolgáltatásokat, hogy nem végez lejáratí és likviditási transzformációt. Ezt a lényeges műveletet továbbra is a bankok végzik, azaz a bankok trónfosztása egyelőre még nem következett be, a kereskedelmi bankok a világon szinte mindenütt őrzik még piaci dominanciájukat, de az intő jelek sokasodnak.

4. A banki szolgáltatások jövőbeli fejlődési irányai

Nehéz megjósolni a banki szolgáltatások jövőbeli fejlődési irányát, azonban három fő trend egyértelműen azonosítható, melyek elemzése eligazíthat bennünket. Az első ilyen trend (i) a ma ismert bankrendszer megújulása, digitalizáción keresztüli hatékonyabbá válása a fenntarthatóság jegyében. A következő (ii) a technológiai alapú decentralizált pénzügyi platformok elterjedése, melyek részben vagy teljes mértékben helyettesíthetik a ma ismert pénzügyi közvetítőket. A harmadik fejlődési irány (iii) a digitális jegybankpénz (DJBP) széles körű elterjedése, amely olyan fejlődést hozhat a pénzügyi rendszerek alapinfrastruktúrájában, aminek révén a jegybanki fizetőeszköz digitális alapokon, a biztonság szem előtt tartásával újíthatja meg a pénzügyi közvetítést. Valamennyi scenárió kapcsán általánosan bemutatjuk a vizionált jövőképet, miközben három fő banki funkciót (fizetési tranzakciók, hitellezés, megtakarítások) áttekintve törekedünk a lehetséges jövőbeli változások feltérképezésére.

² Lásd erről részletesen: MNB (2021a): 10. keretes írás, 57–60. o.

4.1. Első irány: hatékonyabb bankrendszer

A jelenlegi bankrendszer megújulása már elkezdődött, a banki digitalizáció fejlődésével a pénzügyek terén is egyre inkább a technológia van a középpontban, s már ma is látható, hogy a digitalizációból kimaradó bankok jelentős versenyhátrányba kerülhetnek. A teljes banki működés új alapokra helyezése, a bankrendszerek digitalizációvezérelt hatékonysági fordulata azonban még várat magára.³ A banki szolgáltatások jövőjét az ügyfelek oldalán a kényelmes, bárholonnan elérhető, azonnal rendelkezésre álló, gyors digitális szolgáltatások jellemezhetik. A digitális térben hatékonyabban megvalósítható, adott ügyfél köré épülő szolgáltatási modell és személyre szabott, valamint felhasználóbarát banki élmény növelheti az ügyfélelégedettséget. Ennek elérésében érdemi segítséget nyújthat, hogy az ügyfelek internetelérése – döntően okostelefonokon keresztül – a közeljövőben már szinte általánosnak lesz mondható.

A megújulás valamennyi ügyféloldali fő banki funkciót érdemben érinthet. A fizetési tranzakciók lebonyolításában az azonnaliság, a költségcsökkenés és a magas ügyfélélmény – mint fő tényezők hármasa – folyamatos innovációt eredményezhet. Az ügyfelek számára kialakuló, kiterjedt digitális felületek és platformok kényelmes lehetőséget nyújthatnak többféle szolgáltatás egyidejű és gyors igénybevételére is, az egyedi igényekhez igazodva, a hitelezésben pedig – a növekvő online jelenlét következtében keletkező adatmennyiség és a technológia általános fejlődése és beépülése a hiteldöntési folyamatokba – személyre szabottabb szolgáltatásokat, valamint kényelmesebb, gyors és automatizált, pár napra vagy órára csökkenő hitelügyintézkést eredményezhet. Mindemellett a megtakarítások kezelésére is hatással lehet az intenzív technológiai fejlődés, hiszen a keresési mechanizmusok fejlődése és a költségek csökkenése jelentősen automatizálhatja a portfólió-döntéseket (pl. robottanácsadás), miközben új személetet tükröző zöld-, és a pénzügyi tudatosságot fejlesztő termékek bővíthetik a kínálati oldalt.

A magas, többnyire digitális szolgáltatási színvonal eléréséhez és fenntartásához ugyanakkor modern működési környezet szükséges. Az intézményeknek fel kell ismerniük, hogy a digitalizációban rejlő lehetőségek túlmutatnak a hagyományos folyamatok digitális térbe helyezésénél. A hatékonyabb bankrendszer egyik fontos építőköve lehet a belső folyamatokban újszerű, fejlett technológiák használata (pl. mélytanuló algoritmusok, felhőalapú megoldások). Az innovatív fejlesztések révén a bankok adataalapú, digitális működési logikára térhetnek át, melyben az egyre fejlettebb technológiák okozta rugalmasság, a gyors és automatizált folyamatteljesülés csökkentheti az igénybe vett erőforrások mennyiségét, a folyamatok időigényét és komplexitását, valamint a működési és üzemeltetési költségek szintje is mérsékelhető. Tehát összességében a hatékonyság érdemi javulása érhető el, miközben

³ MNB (2021b): 10–14. és 16–19. o.

a fejlett megoldások jobb adatkezelést és jobb ügyfélélményt tudnak biztosítani nagyfokú rugalmasság mellett.

Egy hatékonyabb bank- illetve pénzügyi rendszer elérését szolgálják a FinTech-cégek törekvései is. Számos innovatív megoldás látható a banki szolgáltatási érték- és ellátási lánc minden egyes elemének megújítását célozva, melyek a pénzügyi közvetítésbe épülve javítják annak minőségét és hatékonyságát. A koronavírus-járvány következtében különösen felértékelődött a teljesen digitalizált szolgáltatásnyújtás, mely várhatóan tartósan releváns marad. Ennek köszönhetően az innovatív és digitális szemlélet, illetve üzleti logika fontos alapja lesz a pénzügyi közvetítésnek, melyben a FinTech-cégek jelenleg élen járnak. Mindezen törekvések mellett azonban egy jövőben elérendő még hatékonyabb pénzügyi rendszerben a kereskedelmi banki üzleti modellek relevanciája továbbra is meghatározó lehet: részben ezt támasztja alá az ún. neobankok megjelenése és fejlődése is. Ezek a fizikai fiók nélkül működő új piaci szereplők is – eredetileg jellemzően FinTech-startupok – egyre szélesebb körben nyújtanak banki szolgáltatásokat. Fontos azonban a neobankok kapcsán megjegyezni, hogy üzleti modelljeikkel – rendszerint kizárólagos digitális elérés mellett – különös hangsúlyt helyeznek a folyamatok modernizálására és egyfajta nyitott ökoszisztéma alapú működésre, támogatva ezzel a személyre szabottabb szolgáltatás-igénybevételt és a hatékonysági törekvések hosszú távú sikerességét. Az ügyfélélmény növelése tekintetében a piaci verseny előnyös, az inkumbensek és az új szereplők (neobankok, FinTech-cégek) együttműködése pedig szintén jobb ügyfélélményt eredményezhet, illetve jelentős potenciált tartogat a hatékonyság rendszerszintű növelését illetően is.

4.2. Második irány: decentralizált pénzügyi szolgáltatások

A bankok hatékonyabbá válása mellett a rohamos léptékű technológiai fejlődés révén számos pénzügyi szolgáltatás peer-to-peer formában is elérhetővé válhat, vagyis az ügyfelek a klasszikus értelemben vett közvetítő bevonása nélkül, közvetlenül egymással tudnának pénzügyi műveleteket végezni (pl. pénzküldéshez nem lenne szükség kereskedelmi bankra, vagy befektetéshez tőzsdére). Ezekben a szolgáltatás-értékesítési modellekben a decentralizált – központi harmadik fél nélküli – működés alapja egyrészt az egyre transzparenssebb, megmásíthatatlan adatkezelési mechanizmusokkal bíró technológiák (pl. blokklánc) terjedése, másrészt az aktív online jelenlét és ezáltal az adatban rejlő érték automatikus és algoritmikus kiaknázása lehet. E tényezők segíthetik a decentralizált elven működő alkalmazások, platformok terjedését és a pénzügyi szolgáltatások teljesen digitális útra terelését, miközben a technológia további fejlődésével egy teljesen decentralizált pénzügyi rendszer (DeFi) is létrejöhet⁴, melyben a blokklánc és a kriptoeszközök adta technológiai

⁴ E témakörrel lásd részletesebben: *Katona (2021)*

alapok teljesen kiiktatják a pénzügyi közvetítőket vagy egyéb köztes szereplőket (pl. tőzsde).

Tekintettel arra, hogy a digitális piacok 0–24 órás nyitvatartással rendelkeznek a világ bármely pontján, a közvetítő nélküli működés jelentősen tudná támogatni a fizetési tranzakciók valós időben történő teljesülését. Ez a modell a komplexebb pénzügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó döntések automatizációjának is teret engedhet, például a felhasználók közötti közvetlen hitelezés különféle változatai is létrejöhetnek olyan digitális platformokon, melyeken keresztül a hitelező és a hitelfelvevő személyre szabott szolgáltatás keretében tud egymással találkozni, a feltételekben megegyezni és „szerződést” kötni. Emellett a forrásbevonási lehetőségek terén is megjelenhetnek innovatív megoldások, hiszen akár nagyméretű online befektetői közösségek is létrejöhetnek, ahol a felhasználók szabad tartalékaikat közvetítő nélkül köthetik le transzparens és nyomon követhető formában, miközben az egyre növekvő online aktivitás és a meghatározó méretű online közösség egyfajta kockázati szűrőként is funkcionálhatna (pl. közösségi finanszírozás során a kockázatosnak vélt megoldások csoportos kerülése).

Bár egyes kisebb piaci szegmensekben már most látni a decentralizált megoldások terjedését, a DeFi-elvet követő struktúrák egyelőre számos kockázatot hordoznak magukban, amelyek visszavethetik a hosszú távú tartós növekedéshez elengedhetetlen bizalmat – annak ellenére, hogy számos technológia már kiemelkedően magas szinten tudja kezelni a bizalmassági és sértetlenségi kérdéseket. A közvetítői szerepkör potenciális mérséklődése révén a piaci egyensúlytalanságok kezelése nehezebbé válhat (pl. forráshiány alakulhat ki, ha csak hitelfelvevők jelennek meg a platformon, és nincs, aki teljesítse az igényeket), miközben a centralizált szereplő által jellemzően vállalt felelősségvállalás és a befektető- és betétvédelmi intézkedések (pl. panaszkezelés, vitarendezési folyamatok, pénzmosási ellenőrzések, betétbiztosítás) hiánya számos veszélyt hordozhat a fogyasztók számára, a kiszámíthatatlan működés pedig az egész pénzügyi rendszert érintő stabilitási kockázatokkal is járhat. Ezeknek a kockázatoknak a mérséklését megfelelő felügyeleti mechanizmusokkal csökkenteni lehetne, azonban a folytonosan megújuló és országhatárokon átnyúló DeFi-megoldások átfogó szabályozása és folyamatos felügyelése jelentős kihívást jelent. A DeFi keretrendszerben már napjainkban is több, egyelőre a jelenlegi szabályozási keretekbe és definiált tevékenység típusokba nem egyértelműen beilleszthető pénzügyi szolgáltatást látni, amelyek szintén releváns kihívások mind a szabályozás, mind a felügyelés vonatkozásában. Ezek fényében – bár a technológiában rejelő lehetőségek ígéretesek – a közvetítők teljes körű kiiktatása egyelőre nem tekinthető reális scenáriónak.

4.3. Harmadik irány: digitális jegybankpénz

Az elmúlt években, különösen a koronavírus-járvány kezdete óta megkerülhetetlen témává vált a központi bankok számára a digitális jegybankpénz. A digitális jegybankpénz a központi bank által, saját devizában kibocsátott pénz digitális formája, mely különbözik a tradicionális tartalék- és elszámolási számláktól (CPMI 2018). Az ún. wholesale – pénzügyi intézmények számára hozzáférhető DJBP – a bankok közötti és a határon átnyúló fizetések és elszámolás reformját hozhatja el, míg az ún. retail – széles körben hozzáférhető DJBP – a pénzügyi szolgáltatások és a monetáris politika megújulását jelentheti. A digitális jegybankpénz mindkét típusa hatással lenne a hagyományos banki működés egy szeletére, de a lakossági és a vállalati banki szolgáltatások jövőjét elsősorban a széles körben elérhető digitális jegybankpénz alakíthatja át.⁵

A digitális jegybankpénz koncepciójának terjedése mögött két fontos tényező áll. Az egyik, hogy a jegybankokat egyre inkább foglalkoztatja a pénz jövője, vagyis annak a kérdése, hogy a következő évtizedekben milyen pénzügyi fizetőeszközt fognak használni az állampolgárok. Amennyiben a nemzeti fizetőeszközök nem tudnának megfelelni a modern elvárásoknak, úgy a lakosság más típusú, a digitális térben is könnyű és egyszerű fizetési lehetőséget kínáló eszközök felé fordulhat, ami a monetáris szuverenitás elvesztésének lehetőségét is felveti. A másik fontos tényező maga a koronavírus-járvány volt. Bár a gazdaság és a társadalom digitalizációja régóta azonosítható folyamat, a koronavírus-járvány nem várt módon felgyorsította azt. Ezért még aktuálisabbá vált a terjedő digitális fizetési megoldásokkal működő jegybanki fizetőeszköz, a DJBP fejlesztése.

A digitális jegybankpénz társadalmi és gazdasági hatásai elsősorban a kialakításától függenek, éppen ezért tervezésekor a központi bankoknak világosan meghatározott stratégiai célokat kell kijelölniük. Ilyen cél lehet a digitális pénzügyi bevonódás támogatása, a piaci súrlódások és a rendszerszintű költségek csökkentése, a monetáris politika hatékonyságának növelése, célzott élénkítési eszköz létrehozása vagy a pénzügyi szolgáltatások piacának fejlesztése új, innovatív, okos szerződések működtetésére alkalmas infrastruktúra biztosításával.

A digitális jegybankpénz megjelenése ideális esetben nem váltaná fel a jelenlegi pénzügyi infrastruktúrát, de mint alternatív, digitális infrastruktúra a pénzügyi rendszer reformját jelenthetné. Kiegészítő jellege ellenére is jelentős hatással lehetne a banki szolgáltatásokra és fejlődési irányukra. Elsősorban a fizetési tranzakciók területén hozhatna változásokat, azzal, hogy a digitális térben is egyszerűen használható, költség- és kockázatmentes fizetési alternatívát jelentene a lakosság számára. Ugyanakkor a pénzügyi közvetítők szerepe is megmaradhatna azáltal, ha a DJBP köré további innovatív pénzügyi és kiegészítő szolgáltatásokat építhetnének.

⁵ A DJBP vonatkozásában említett témakörökről részletesebben lásd: MNB (2021c)

A digitális jegybankpénzzel a rendszer magjában a központi bankok biztosíthatnák az átjárhatóságot a kialakulóban lévő pénzügyi platformok és ökoszisztémák között.

A stratégiai céloktól és a kapcsolódó tervezési döntésektől függően a DJBP további banki funkciókat is érinthet. A betétekből származó források a központi bankba áramolhatnak, ami pénzügyi stabilitási kérdéseket vethet fel. Ezt a folyamatot a jegybank beépített mechanizmusok segítségével korlátozhatja (pl. mennyiségi korlátozás vagy a kamatozás speciális kezelése). Bizonyos esetben a DJBP hitel funkcióval is szolgálhat, mellyel a jegybank hatékonyan kezelhet piaci súrlódásokat (pl. credit crunch, credit rationing). A bankok közvetítő szerepe azonban ebben az esetben is fennmaradhatna, hasonlóan más jegybanki hitelprogramokhoz (lásd Növekedési Hitelprogram).

5. Konklúzió

Bár a ma ismert bankrendszerek a 21. században zajló látványos változások tükrében számos kihívással néznek szembe – mint pl. a rohamosan fejlődő digitalizáció és a fenntarthatósági kérdések erősödése –, a három, általunk felvázolt scenárió mindegyike izgalmas jövőképet vetít előre. A technológia fejlődése az ügyfelek számára sok hasznos újítást hozhat, ami együtt járhat a ma ismert üzleti logikák teljes átalakulásával. Ugyanakkor mai ismereteink alapján a legrealisabb scenárió, hogy továbbra is megmaradhat a bankok meghatározó szerepe a pénzügyi közvetítésben, hiszen a legtöbb FinTech/BigTech-cég úgy nyújt pénzügyi szolgáltatásokat, hogy nem végez érdemi lejáratú transzformációt, azaz ezt a kulcsfontosságú pénzügyi műveletet továbbra is a bankok végzik. A másik két irány – a decentralizált pénzügyi rendszerre való átállás és a digitális jegybankpénz elterjedése – hosszabb távú fejlődési potenciálja is jelentős, ezért várhatóan a három fejlődési trend együtt lesz jelen a jövőben. E tekintetben az egyes irányok fejlődésük során egymást erősíthetik, így a pénzügyi szolgáltatási paletta nem korlátozódik majd bizonyos scenáriókra és intézménytípusokra, hanem új lehetőségek és dimenziók nyílhatnak a fenntartható fejlődésre. A banki szolgáltatások fejlődése kívánatos és elkerülhetetlen, nem szabad azonban megfeledezni arról, hogy az átalakulás középpontjában az ügyfelek mindenkori igényeinek kell állnia.

Felhasznált irodalom

Benk Szilárd – Kajdi László – Kollarik András – Mamira Zoltán – Szébeny Miklós – Török Gergő – Varga Lóránt (2018): *Digitalizáció és pénzrendszer*. Megjelent: Bankok a történelemben: Innovációk és válságok. Magyar Nemzeti Bank, 9. fejezet.

CPMI (2018): *Central bank digital currencies*. Committee on Payments and Market Infrastructures and Markets Committee, március. <https://www.bis.org/cpmi/publ/d174.pdf>

Eszes Dorottya – Sajtos Péter – Szakács János – Törös Ágnes (2018): *A digitalizáció hatása a bankrendszerre*. Megjelent: Bankok a történelemben: Innovációk és válságok. Magyar Nemzeti Bank, 8. fejezet.

ESRB ASC (2014): *Is Europe overbanked?* Reports of the Advisory Scientific Committee No. 4. European Systemic Risk Board (ESRB), European System of Financial Supervision, Frankfurt a. M. <http://hdl.handle.net/10419/193614>

Katona Tamás (2021): *Decentralizált pénzügy – A blokkláncon működő pénzlegó-rendszer lehetőségei*. Hitelintézeti Szemle, 20(1): 74–102. <https://doi.org/10.25201/HSZ.20.1.74102>

MNB (2021a): *Pénzügyi stabilitási jelentés*. Magyar Nemzeti Bank, június. <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/penzugyi-stabilitasi-jelentes/penzugyi-stabilitasi-jelentes-2021-junius>

MNB (2021b): *FinTech és Digitalizációs Jelentés*. Magyar Nemzeti Bank. <https://www.mnb.hu/letoltes/fintech-e-s-digitaliza-cio-s-jelente-s-2021.pdf>

MNB (2021c): *Egy új kor hajnalán – Pénz a 21. században*. A Magyar Nemzeti Bank tanulmánykötete a digitális jegybankpénzről. Magyar Nemzeti Bank. <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/mnb-szakkonyvsorozat/egy-uj-kor-hajnalan-penz-a-21-szazadban>